

*fält notiser till
1920-21*

SEHMANNS PÅ ASKE

Isac Gustaf Sehmann föddes den 23/11 1773 och dog den 1/1 1855. Han skrev sig Gustaf och kallades brukspatron.
Fader: Isac Jacob Sehmann, 1741-1773, grosshandlare i Stockholm. Moder: Sara Carolina Clason, 1752-1818.
Farföräldrar: Christian Sehman, 1692-1774, överuppsyningsman vid Stora Sjötullen, Stockholm och Catharina Enebom, 1698-1780. Morföräldrar: Isaac Clason, 1710-1772, grosshandlare i Stockholm och Sara Magdalena Wittfoth, 1729-1793.

Gustaf gifte sig 1802 med Anna Johanna Tham, född den 1/8 1777 och död den 15/10 1855.
Fader: Gustaf Tham, 1724-1780, direktör i Svenska Ostindiska Kompaniet, superkargör. Moder: Christina Maria Grill, 1739-1818.
Farföräldrar: Vollrath Tham, 1691-1729, assessor i Kommerskollegium och Anna Dorothea Biehnsen, 1691-1729. Morföräldrar: Abraham Grill, 1707-1763, grosshandlare i Göteborg, från 1746 direktör i Svenska Ostindiska Kompaniet och Anna Maria Petersen, 1712-1754.

Gusaf Sehmann köpte Aske i Håtuna s:n, Uppland, år 1799 av friherre Erik Johan Fleetwood. Enligt en uppgift skulle Anna Johanna Tham ha fått Aske i faddergåva av sin moster Anna Johanna Grill på Söderfors. Gustaf kan dock haft möjlighet att köpa Aske för egna medel då bouppteckningen efter fadern Jacob visade en behållning om 161228.6 riksdaler.

År 1800 omfattade Aske fem gårdar med huvudbyggnaderna på en kal backe någon kilometer från Mälaren. Gustaf beslöt att bygga nytt från grunden på samma plats och anlätade den finländske arkitekten Charles (Carlo) Bassi. Denne, som var född i Italien men utbildad i Stockholm, ritade en byggnad i florentinsk stil. Den uppfördes under åren 1802-1809 av gårdens folk med tegel från eget bruk. Byggnadens mått är 19,6x18,4 m. Höjd 15 m. I mitten en hall i två våningar med ljus från en glaskupol på det välvda taket. Två trappor i diagonala hörn ledde upp till balkonger med dörrar till andra våningens rum. Gustaf anlade också park och trädgård och uppförde erforderliga ekonomibyggnader.

De olika hemmanen var vid mitten av seklet uppdelade på tre gårdar: Aske (600 tld), Skråmsta (550) och Sättraberg (150). Dessutom 2000 tld skog, vattenkvarn med sågverk och tegelbruk.

Gustaf Sehmann var sålunda en driftig godsägare men beskrivs också som en man med fin litterär och musikalisk bildning. Han stod i förbindelse med flera av tidens stora litterära personligheter och reste mycket i Europa. Om hans karaktär berättar Malla Montgomery-Silfverstolpe 1834: "Sehman, en jätte i kraft, en hjälte i outtröttlig hjälpsamhet".

Han var även intresserad av skolfrågor och startade redan 1814 en privatskola för godsets barn och 1818 var en skolbyggnad färdig i Tjusta. När lagen om socknarnas skyldighet att hålla skola trädde i kraft 1844 donerade Gustaf skolbyggnaden till pastoratet, som gjorde Tjusta skola till centralskola medan klockareskolorna vid resp. kyrka blev filialskolor. Byggnaden inrymde skolsal och lärarbostad och användes för detta ändamål till 1869.

Gustaf Sehmann och Anna Johanna Tham vigdes 1802 på Söderfors där mostern Anna Johanna Grill gift med brukspatron Adolf Ulric Grill bodde. De fick fem barn varav fyra nådde vuxen ålder. Carl född 1804, Mimmi 1807, Adolf 1809 och Mathilda 1815. 1817 skickades pojkarna med sin informator till Uppsala för att där gå i skola. Carl var inte så framgångsrik men blev dock så småningom protokollssekreterare i Stockholm. Adolf avlade kansliexamen 1828 med höga betyg. Han blev artillerist och genomgick artillerihögskolan vid Marieberg 1829-32 och tjänstgjorde vid artilleristaben till 1853. Han gifte sig 1838 med sin kusin Emilie Östberg född 1816, dotter till brukspatron Carl Östberg, grosshandlare i Stockholm, och Elisabeth Carolina Tham. Mimmi ingick 1836 äktenskap med Anders Olbers, kyrkoherde i Husaby, Västergötland och Mathilda 1847 med kommandörkapten Nils Hallström, Karlskrona.

1852 firade Gustaf och Anna Johanna guldbrylllop på Aske. Härom skriver Anna Johannas bror Per Adolf Tamm i ett brev till Sophie Anckarcrona: "...Aske, där wi firat ett härligt Guld brylllop gynnat av härligaste Sommar väder af Hälsa, Glädje och allt godt, som Gud beskjar människan...Wi 3 syskon följde Sehmanns för 50 år sedan till kyrkan då de vigdes vid Söderfors och samma 3 bevittnade nu 50-årsfesten härstädes, de gamla utgjorde 383 år...Olbers bortgång inskränkte bjudningen till Släkten bara - men på besök kommo alla grannar och jag tror att wi till qvällen närmade oss till 60 personer."

1854 köpte Adolf godset Finstaholm i närheten av Aske för att bättre kunna bistå sina föräldrar vid skötseln av Aske. Det var nämligen överenskommet att Adolf skulle överta förvaltningen efter faderns bortgång. Båda föräldrarna avled under 1855 och i slutet av året uttalade den äldste sonen Carl plötsligt sin önskan att överta skötseln. Arrendekontrakt upprättades, Adolf sålde Finstaholm och lämnade med familjen Sverige för en flerårig vistelse i Tyskland och Schweiz. Familjen återkom 1860 och bosatte sig på Morstaberg i Vårdinge. 1864 meddelade Carl att han kommit på obestånd och måste träffa en överenskommelse med sina fordringsägare. Adolf hade just sålt Morstaberg och var beredd att träda in och ordna upp affärerna. Fordringsägarna godtog ett ackord om 75%, Carl löstes ut av syskonen och Adolf och Emilie flyttade in på Aske med döttrarna Adèle, Anna, Augusta och Lydia. Den äldsta, Maria, var sedan 1860 gift och bosatt i Stuttgart.

1867 förföll skuldförbindelser om 141000 kronor till inlösen. Genom förmedling av bankir Cervin i Stockholm kunde ett hypotekslån upptas och ekonomin saneras. 1868 önskade syskonen bli utlösta. Aske värderades då till 250000 kronor inklusive inventarier.

Adolf hade sedan 40-talet intresserat sig för en levande kristendom och framför allt för C.O. Rosenius väckelserörelse: pietismen. Han blev varmt religiös och bildade en husförsamling på Aske där husbonden var präst och de underlydande medlemmar. Aske besöktes av tidens framstående kristna personligheter: Fjellstedt, Rosenius, Ahnfelt, Bring, Myrberg. Dessutom hämtades av och till gudfruktiga studenter från Uppsala för att predika vid sammankomsterna. På godset uppfördes ett barnhem med en större sal för sammankomster och bönemöten. En missionsförening bildades som skulle överta driften av barnhemmet och utsända kolportörer till evangeliets förkunnande. Denna Tjusta missionsförening var Adolfs skötebarn och tog mycket av hans tid.

Skötseln av Aske blev en allt tyngre börda. Många anställda och problem med arbetsledningen vållade Adolf stora bekymmer samtidigt som hans intressen blev alltmer religiöst inriktade. 1872 såldes Aske med alla yttre inventarier och huvuddelen av de inre till greve C.G. Lewenhaupt för 320000 kronor. Därmed var den Sehmannska epoken på Aske avslutad. Den kom att omfatta 73 år.

Källor:

Reg.rådet Efraim Sandbergs forskningar.

Delgivna Teofil Lindblom 1939.

Klingspor-Schlegel: Uplands Herregårdar. 1880

Börje Sanden: Det hände i Upplands-Bro.

Upplands-Bro kulturnämnd. 1984

Adolf Ludvig Sehmanns levnadsteckning. 1883